

תורות אידיאולוגיות סוציאליזם

דודי זינגר

אידיאולוגיה - היא ניסוח פשוט ותמציתי של מערכת של ערכים ו**אמונות** אשר מציבים **חזון**, ודורשת ממי שמאמץ אותה **לציית** לה ולנהל את חייו על פיה.

הקדמה:

תנועת הנאורות שמה דגש על רעיונות של **חופש ושוויון**, כל עוד רעיונות אלו היו חלק מתפיסת עולם כללית, לא היה בעיה לשלב ביניהם, עם הקמת מדינות לאום על בסיס רעיונות תנועת הנאורות החלה להתעורר בעיה בשילוב מעשי, בין הזכות לחירות (לחופש) לבין שוויון חברתי.

לדוגמא:

בעל מפעל המשתייך למעמד הבורגנים, אשר רוצה למקסם את רווחיו באופן מהיר, יעדיף לפגוע בזכויות העובדים להוריד את שכרם, הפועלים ירצו לזכות בשוויון זכויות שיבוא לידי ביטוי בתנאי עבודה נוחים ובשכר הוגן.

חירותו של בעל המפעל פוגעת בשוויון זכויות העובדים, דרישת העובדים לשוויון זכויות תפגע בחירותו של בעל המפעל.

קונפליקט זה יצר מצב בו התפתחו תורות אידיאולוגיות, הליברליזם והסוציאליזם

הליברליזם - העדיפו את רעיונות החופש (החירות) על פני רעיונות השוויון, וטענו שבדרך זו המדינה תתפתח באופן מיטבי.

הסוציאליזם - העדיפו את רעיונות השוויון על פני רעיונות החופש וטענו שבדרך זו המדינה תתפתח באופן מיטבי.

בין תנועות אידיאולוגיות אלו התחוללו מאבקים עקובים מדם, לעיתים בין אזרחים מאותה המדינה ולעיתים בין מדינות.

סוציאליזם:

המהפכה התעשייתית הביאה להיווצרותם של שתי מעמדות – הבורגנים (בעלי ההון) והפרולטריון (הפועלים), רוב האוכלוסייה הייתה ממעמד הפועלים שהיו מעמד נחות יותר כלכלית.

הפועלים חשו מנוצלים על ידי הבורגנים ושאפו לתיקון מצבם על ידי יצירת חברה צודקת.

הוגי הדעות הליברליזם הציעו לעצב חברה חדשה על בסיס חוקים המבטיחים את זכויות האדם וחירותו, תוך הקטנת מעורבות השלטון בחיי הפרט.

הוגי הדעות הסוציאליזם התאכזבו מפתרונות אלו, לכן הם הציעו חלופה כלכלית חברתית ופוליטית.

סוציאליזם אוטופי

השקפת עולם לפיה ניתן להביא לשיפור בתנאי הפועלים ושכרם, על ידי שכנוע של בעלי המפעלים, ללא צורך במאבק (אוטופיה- "בשום מקום", רעיון שלא ניתן לממשו).

סוציאליזם מהפכני מרקסיזם- קומוניזם:

השקפת עולם המזוהה עם קרל מרקס ושותפו פרדריך אנגלס, לפיה שינוי המציאות יתאפשר רק על מהפכה, שינוי סדרי החברה מן היסוד.

הפועלים רבים יותר מבעלי המפעלים ולכן בידי הפועלים הכוח להביא לשינוי הסדר החברתי, בדרכי מאבק.

"מלחמת המעמדות" – לטענת קרל מרקס ואנגלס, לאורך כל ההיסטוריה ניתן למצוא מאבקים בין מעמדות, בין המדכאים ששולטים באמצעי היצור לבין המדוכאים, **והשינוי בסדר החברתי התאפשר רק בזכות מהפכות שעשו המדוכאים**.

לפי המציאות שנוצרה של פער גדול בין מעמד הבורגנים לפרולטריון קבעו השנים שמוכרחת לבוא מהפכה מצד הפועלים, שתביא לשליטתם באמצעי הייצור וחלוקתם באופן שוויוני, דבר שיביא להיווצרות **הקומוניזם** - צורת חיים שיתופית-שוויונית, לפיה כל אדם יעבוד כפי יכולתו ויקבל תמורה על פי צרכיו.

חוק הדלות הגוברת - ניתוח מדעי של קרל מרקס המסביר מהו המצב שמוביל למהפכה וליצירת סדר חברתי חדש, לשיטתם התחרות בין בעלי המפעל תביא לכך שהם יפגעו שוב ושוב בשכרם של הפועלים במטרה להוריד את מחיר המוצרים, עד כדי כך ששכר הפועלים יהיה כל כך קטן והם ירגשו שאין להם מה להפסיד ממאבק אלים כנגד בעלי המפעל, במצב זה הם יצאו למאבק ישתלטו על המפעל ויתחלקו ברווחים באופן שוויוני.

המניפסט הקומוניסטי – מסמך בו סיכמו קרל מרקס ואנגלס את משנתם החדשה, בסיומו הם קראו לפועלי העולם להתאחד לקראת המהפכה הקומוניסטית.

האינטרנציונל – איגוד פועלים בינלאומי שאחד את כל פועלי העולם לקראת המטרה המשותפת לשינוי סדרי החברה בדרך של מאבק.

סוציאליזם דמוקרטי חוקתי:

גישה הטוענת שאין צורך במהפכה אלימה על מנת להנחיל את הערכים הסוציאליסטים, ובחברה דמוקרטית ניתן להביא לשינוי בסדר החברתי באמצעות חקיקה, **בניגוד** למרקסיזם הסוציאלי דמוקרטי **לא מבקש לשנות מן היסוד את הסדר החברתי**, אלא להכניס בו שינויים על ידי התערבות המדינה בפיקוח ממשלתי על המשק הכלכלי ועל מחירי המוצרים.

לתפיסתם הסוציאליזם הוא שלב מתקדם של הליברליזם, לצד החירות יש דאגה גם לזכויות חברתיות, חינוך, בריאות, רווחה לכלל האנשים.

אחד האמצעים לסיוע לחסרי ההון לשיפור במצבם הוא **הטלת מסים**, שיאפשרו את ממון הסיוע לעניים, מדובר בהעדפת הערכים של הסוציאליזם על פני זכויות הקניין.

הסוציאלי-דמוקרט דוגלת **בארגון כוח העבודה** על ידי הקמת ארגוני עובדים, שיפעלו למתן תנאים סוציאליים לעובדים על ידי המעסיקים, ארגוני העובדים יוכלו להיאבק בבעלי המפעלים תוך שימוש בזכות השביתה מאורגנת, במקרה של חוסר שביעות רצון מתנאי השכר או העבודה.